

Уставни суд је донео:

РЕШЕЊЕ

1. Покреће се поступак за оцену уставности одредаба члана 80. став 1, чл. 81. до 83, члана 113. став 3. и члана 127. Закона о радиодифузији ("Службени гласник РС", бр. 42/02 и 97/04).

2. Решење из тачке 1. доставити Народној скупштини Републике Србије, ради давања одговора.

3. Рок за давање одговора је 30 дана од дана пријема решења.

Уставном суду Републике Србије поднето је више иницијатива за покретање поступка за оцену уставности појединих одредаба Закона о радиодифузији ("Службени гласник РС", број 42/2002). У представкама се, било изричитим одређивањем, или на други начин, оспорава уставност одредаба Закона којима је уведена обавеза плаћања радиотелевизијске претплате јавним радиодифузним установама. Иницијатори сматрају да се средства за финансирање законом утврђеног општег интереса у овој области, који се остварује преко јавне радиодифузне установе чији је оснивач држава, сагласно Уставу, могу обезбеђивати у буџету Републике, а не непосредним финансирањем тих установа плаћањем радио-телевизијске претплате; да финансирање мимо буџета отвара питање могућности контроле коришћења тих средстава, као и питање могућности увођења обавезе финансирања, на исти начин, и других организација које обављају јавну службу. Поједини иницијатори сматрају да се однос између грађана и јавне радиодифузне установе може заснивати само као облигациони однос, сагласношћу воља уговорних страна и да нико нема право да приморава грађане да плаћају претплату за програм који не желе, или нису у могућности, да користе, као и да се увођењем обавезе плаћања претплате нарушава Уставом и законом гарантована једнакост грађана, јер се у условима који омогућавају да грађани прате више радио и телевизијских програма запослени у РТВ Београд доводе у привилегован положај да остварују доходак независно од свог рада и успеха на тржишту, односно да државна телевизија на овај начин има монополски положај. У појединим иницијативама оспорава се висина, начин одређивања, односно усклађивања, као и могућност плаћања радио-телевизијске претплате.

Уставни суд Републике Србије на седници од 26. јуна 2003. године, закључио је да на основу члана 15. став 2. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука ("Службени гласник РС", бр. 32/91 и 67/93) и члана 35. став 2. Пословника о раду Уставног суда Републике Србије ("Службени гласник РС", број 9/95), поводом наведених иницијатива затражи мишљење Народне скупштине Републике Србије. Како Народна скупштина у остављеном року, а ни касније, није доставила тражено мишљење, Уставни суд је на основу члана 16. став 3. Закона наставио поступак.

Одредбама члана 46. Устава, поред осталог, јамчи се слобода штампе и других видова обавештавања и право грађана да у средствима јавног обавештавања изражавају и објављују своја мишљења (ст. 1. и 2.). Организације радија и телевизије, према наведеном члану Устава, оснивају се у складу са законом (став 4.), а средства јавног обавештавања која се финансирају из јавних прихода дужна су да благовремено и непристрасно обавештавају јавност (став 7.). Устав утврђује да је свако дужан да плаћа порезе и друге дажбине утврђене

законом (члан 52.); да се средства за остваривање Уставом зајемчених права и законом утврђеног општег интереса у областима одређеним том одредбом Устава, као и у другим областима које су утврђене законом, обезбеђују у буџету Републике (члан 68.); да Република Србија има буџет у коме се исказују сви њени приходи и расходи и да Народна скупштина доноси законе, буџет и завршни рачун (чл. 69. и 73.). Одредбама члана 72. став 1. Устава утврђено је да Република Србија уређује и обезбеђује, поред осталог, остваривање и заштиту слобода и права човека и грађанина (тачка 2.), финансијски систем (тачка 4.), систем у области јавног обавештавања (тачка 6.), систем јавних служби (тачка 7.), финансирање остваривања права и дужности Републике утврђених Уставом и законом (тачка 10.).

Економско и социјално уређење, према Уставу, заснива се на слободном привређивању свим облицима својине на јединственом тржишту робе, рада и капитала; на самосталности предузећа и свих других облика организовања; на управљању и присвајању по основу својине и рада (члан 55.), а привредне и друге делатности, обављају се слободно и под једнаким условима, у складу с Уставом и законом (члан 57.). Устав, даље, утврђује да се предузећа и друге организације слободно организују и да су самостални у обављању делатности и имају исти положај у погледу општих услова привређивања и правне заштите и да је противуставан сваки акт и свака радња којима се ствара или подстиче монополски положај, односно на други начин ограничава тржиште (члан 64.); да се законом утврђују услови и начин обављања делатности, односно послова за које се образују јавне службе (члан 65.) и да се ограничење располагања или утврђивање посебног начина коришћења дела средстава правних и физичких лица, законом може утврдити само за време непосредне ратне опасности, ратног стања или елементарних непогода већих размера (члан 67.).

Оспореним одредбама Закона о радиодифузији прописано је да се средства за финансирање делатности установа јавног радиодифузног сервиса које се односе на остваривање општег интереса утврђеног Законом, обезбеђују плаћањем радиотелевизијске претплате (члан 80. став 1. Закона). Према одредбама члана 81. Закона претплата се плаћа радиодифузним установама, а плаћање радиотелевизијске претплате утврђено је као обавеза свих власника радио и ТВ пријемника, која настаје од првог дана наредног месеца од дана набавке пријемника (члан 81. Закона). Одредбама члана 82. Закона уређено је ослобођење од обавезе плаћања претплате, а одредбама члана 83. Закона, висина и начин њеног плаћања. Одредбом члана 113. став 3. Закона прописано је да ће се новчаном казном у висини једногодишње претплате казнити за прекршај физичко и правно лице које не пријави набавку радио и/или ТВ пријемника, у складу са чланом 81. тог Закона, а одредбама члана 127. Закона прописана је обавеза ЈП "Радиотелевизија Србије" да до 1. децембра 2002. године установи евиденцију претплатника на подручју Републике Србије који су као власници радио и телевизијских пријемника обавезни да плаћају претплату, да им у року од 15 дана у писаној форми достави обавештење о будућој обавези плаћања претплате и да обавеза плаћања радиотелевизијске претплате настаје наредног месеца од месеца у коме је достављено то обавештење.

Имајући у виду разлоге изнете у иницијативама за покретање поступка за оцену уставности оспорених одредаба Закона и одредбе Устава у односу на које треба да

се изврши оцена уставности, основано се по оцени Уставног суда постављају следећа уставноправна питања:

- да ли је у складу с Уставом да се средства за остваривање Уставом зајемчених права и законом утврђеног општег интереса у одређеној области, чија је обавеза плаћања утврђена законом, уплаћују непосредно јавном радиодифузном сервису који производи и емитује програм од општег интереса, без исказивања у буџету Републике;

- да ли је у складу с Уставом да се средства за финансирање делатности одређеног правног лица, и када је та делатност законом одређена као делатност од општег интереса, обезбеђују прописивањем обавезе плаћања услуге том лицу, у конкретном случају јавном радиодифузном сервису, само по основу набавке, односно поседовања радио и ТВ пријемника, независно од тога да ли физичко и правно лице коме је та обавеза утврђена користи, односно хоће да користи услуге тог правног лица.

На основу изложеног и члана 23. став 1. и члана 47. тачка 1) Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука Уставни суд је решио као у изреци.

Решење Уставног суда

IY - 176/2002, 1/2003 и 331/2003 од 16.12.2004